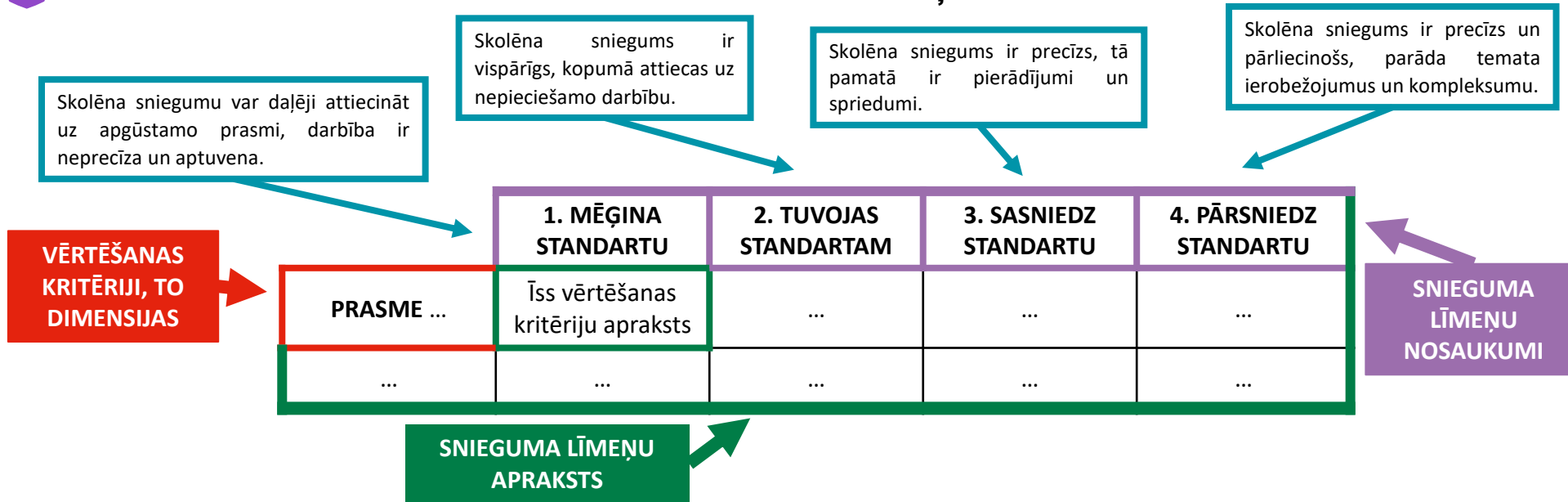

6

KĀ VEIDOT SNIEGUMA LĪMEŅU APRAKSTU?

- Neliels skaits nozīmīgu kritēriju (prasmis, izpratne par ...), ar kuriem salīdzinot, sniegumu iespējams uzlabot mācīšanās procesā; tie visi ir jāizmanto mācību procesā un tiem jābūt saskaņotiem ar standarta prasībām.
- Skaidri nodalīti (tiek sagaidīts būtiski atšķirīgs sniegums); atspoguļo attīstību; ir pietiekams skaits, lai parādītu progresu; aprakstītas kvalitatīvas prasmes; apraksts skolēnam saprotamā valodā.

(PIEMĒRS) PRASME ATRAST INFORMĀCIJU TEKSTĀ

1.	2.	3.	4.
Atrod/nolasa tieši izlasāmu (burtisku) informāciju (piem., konkrētā tekstā atrodama atbilde uz konkrētu jautājumu; termins; ...)	Atrod/nolasa pazīstamu, bet ne burtiski izlasāmu informāciju (piem., tekstā tas pateikts citiem vārdiem; formula, kas atbilst konkrētai situācijai; ...)	Atrod/nolasa daļēji pazīstamu informāciju, kas ir netieši formulēta (piem., jāatrod atslēgas vārdi un jāpieņem lēmums – ir vai nav)	Atrod/nolasa tekstā kompleksu informāciju (atslēgas vārdi + ...)
Vienkārši un pazīstami vārdi (pazīstams saturs) neliela apjoma viena veida tekstā	Vienkārša veida tekstā; var būt vairāki teksti (fragmenti)	Teksts dots divos veidos (vienlaidus teksts, tabula, shēma, grafiks, diagramma, ...), teksts var saturēt nezināmus terminus, ...	Nezināma konteksta jauns teksts dots kompleksi (vismaz trīs veidos), nepieciešams izmantot informāciju no visiem tekstiem
Lasišanas stratēģija dota	Lasišanas stratēģija dota	Lieto viena veida lasišanas stratēģiju	Lieto dažādas lasišanas stratēģijas

6 KĀ VEIDOT SNIEGUMA LĪMEŅU APRAKSTU?

Snieguma līmeņu aprakstu (rubriku) izmantošana **nozīmīgi un pozitīvi ietekmē mācīšanu un mācīšanos**. Veidojot vai izvēloties skolēnu snieguma līmeņu aprakstu, skolotājs balstās uz kritērijiem, kas raksturo ilgtermiņa prasmi un izpratni. Skolēnam kļūst skaidri kvalitatīva snieguma kritēriji, veidojas izpratne par tām prasmēm, kuras nepieciešams pilnveidot. Rubriku veido atbilstoši izvirzītajam sasniedzamajam rezultātam, pakāpeniski atsedzot konkrētās prasmes dimensijas (piemēram, prasmei atrast tekstā informāciju atbilstošās dimensijas būtu – kāda informācija un kādā tekstā jāmeklē; lasīšanas stratēģijas; situācija skolēnam ir mācīta vai jauna) un izveidojot katram līmenim precīzu aprakstu. Labas skolēnam izmantojamas rubrikas pazīmes ir: mācību satura apguvei būtiski

snieguma kritēriji un skaidras to dimensijas; skaidri nodalīti snieguma līmeņi; vienkārša, skaidra, skolēnam draudzīga valoda; izcelti atslēgas vārdi; fokuss uz būtiskajām prasmēm un kopīgo, vispārīgo, nevis uz konkrētam uzdevumam specifisku sniegumu.

Rubrika paredzēta vairākkārtējai lietošanai ilgstošā laika periodā. Skolēni saņem rubriku temata sākumā, veic uzdevumus, saņem atgriezenisko saiti atbilstoši kritērijiem, veic nākamo uzdevumu un turpina vingrināties. Temata noslēgumā skolēni saņem vērtējumu, atbilstoši šai pašai rubrikai. Skolēni, lietojot rubriku, kopā ar skolotāju vai patstāvīgi var sekot savai individuālajai izaugsmei.

PĒTĪJUMU REZULTĀTI

LATVIJĀ

Latvijā snieguma līmeņu aprakstus izmanto summatīvajā vērtēšanā, piemēram, vērtējot esejas. Mazāka pieredze ir rubrikas kā skolēnam mācību procesā noderīga rīka izmantošanā. LU SIIC pētījumos, kas ietver stundu vērošanu un analīzi, fiksētas tikai atsevišķas situācijas, kad skolotāji izmanto un māca skolēniem izmantot snieguma līmeņu aprakstus (Čakāne, 2018). Skolotāju ieinteresētība lietot un veidot snieguma līmeņu aprakstus pieaug, tomēr nepieciešama praktizēšanās, lai tie atbilstu kritērijiem un būtu noderīgi gan skolotājam, gan skolēniem.

PASAULĒ

Pētījumi dažādās vecuma grupās un jomās liecina par rubriku izmantošanas pozitīvo ietekmi uz mācīšanos. Rubrikas ir aprakstošs, nevis vērtējošs instruments. Tās var izmantot vērtējumam, taču to **galvenais lietojums ir savietot sniegumu ar atbilstošu aprakstu**. Rubrikas ir tik labas, cik rūpīgi izraudzīti un atbilstoši ir tajās iekļautie kritēriji

un cik labi ir uzrakstīti snieguma līmeņu apraksti (Brookhart, 2013).

Prasmju vērtēšanas rubrikas skaidri parāda, ko skolotājam vajadzētu akcentēt, lai veicinātu skolēnu meistarību. Skolotāji, kuri pirms mācību plānošanas izveido uz prasmēm orientētu rubriku, gandrīz vienmēr izplānos un izveidos labāku mācību procesu nekā skolotāji, kuri to nedara (Popham, 2008).

Summatīvajā vērtēšanā izmanto arī holistiskās rubrikas, kad skolēni nesaņem detalizētu atgriezenisko saiti par sniegumu. Šo rubriku mīnuss – tās nepietiekami paskaidro skolēniem, īpaši vājākajiem, kā uzlabot sniegumu. Mācību procesā vērtīgāka gan skolēnam, gan skolotājam ir analītiskā pieeja rubriku lietošanā, jo tad iespējams precīzāk izvērtēt katru snieguma dimensiju un sniegt skolēniem noderīgu atgriezenisko saiti, kā arī izvērtēt, kur mācību procesā nepieciešami uzlabojumi (Brookhart, 2013; Popham, 2008).

LITERATŪRA TĀLĀKAI UZZIŅAI

Brookhart, S.M. (2013). How to Create and Use Rubrics for Formative Assessment and Grading. Alexandria, VA: ASCD.
Čakāne, L. (2018). Formatīvās vērtēšanas lomas pastiprināšanās, īstenojot mācīšanos iedzījinoties. *Mācīšanās lietpratībai*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: <https://www.siic.lv/skolam/petnieciba/monografija-macisanas-lietpratibai/>
Darling-Hammond, L., & Adamson F. (2010). Beyond basic skills: The role of performance assessment in achieving 21st century standards of learning. Stanford, CA: Stanford Center for Opportunity Policy in Education.
Daro, V. E., & Kokka, K. (2016). Evaluating Item Quality in Mathematics Assessments. In: Evaluating Item Quality in Large-Scale Assessments. Understanding Language. Stanford, CA: Stanford Center for Assessment, Learning, Equity.

Merrill, D. (2012). *First principles of instruction: Identifying and designing effective, efficient and engaging instruction*. (1st Ed.). San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
Namsone, D., & Oliņa, Z. (2018). Kā vērtē kompleksu sniegumu. *Mācīšanās lietpratībai*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: <https://www.siic.lv/skolam/petnieciba/monografija-macisanas-lietpratibai/>
Popham, J. (2008). *Classroom assessment: What teachers need to know*. (5th Ed.). Boston: Allyn & Bacon.
van Merriënboer, J. J. G., & Kirschner, P. A. (2007). Ten steps to complex learning: A systematic approach to four-component instructional design. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
Wertheim, J., Holthuis N., & Schultz S. (2016). Evaluating Item Quality in Science Assessments. In: Evaluating Item Quality in Large-Scale Assessments. Understanding Language. Stanford, CA: Stanford Center for Assessment, Learning, Equity.